

למדנו, מעבר ליד "חיישן" לסוגיו השונים אף שאינו מפעיל דבר – אינו "חלק" רבים מהפוסקים אסרו. לקמן בעז"ה נעמוד על פרטי הדין בהבנת התהליך של החיישן – ואת המשמעות ההלכתית של הדברים.
חשוב:

- א. אסור להשקות צמחים בשבת. זרם מים "נופל" מלמעלה לכיוון צמח. אדם חסם את זרם המים באמצעות דלי או אצבעו. – האם מותר לו להפסיק את הזרם? האם מותר לו ליטול את הדלי או להסיר את האצבע והמים ישבו להשקות?
- ב. מנורה מכוונת לעבר קיר ומאירה את הקיר – האם מותר להניח ידו ולהסתיר את המנורה והקיר לא יואר? על הקיר יש אותיות – האם עובר על איסור מוחק כיון שעתה לא יראו אותן? האם הסרת היד יש בה איסור "כותב"?

ש"ת שבט הלוי חלק י סימן ס: ומה ששאל בענין איזה מכשיר נקרא מטול שקפים, דהיינו שיש בו מנורה דלוקה מע"ש וכאשר מכניסים לתוכו דף שקוף עם כתב מוקרנת תמונת האותיות ע"ג קיר האם יש בזה חשש כותב או עובדא דחול, וכ' בסוגרים שדודו הגרשז"א זצ"ל התיר להשתמש בזה לצורך הרצאות כאלה, לא ירד בני עמכם להתיר כזאת, דלדעתי יש בזה איסור ולזול באיסורי שבת וטעמי כמוס להחמיר.

- ג. חיישן: קרן אור נשלחת ממקור אור – מול הקרן מוצב "קולט אור" אם אדם עובר – אין קליטה של האור בקולט – והחיישן קולט את השינוי. – האם יש איסור? אם התוצאה היא שמניעת קליטת האור על ידי הקולט – הפעלת אזהרה – מה עשה האדם? הוא הפעיל את האזהרה או שעד עתה היה "כיסוי" לאזהרה והוא הסיר אותו? תלוי במערכת?

איך נפתחת דלת אוטומטית מעצמה? – אנציקלופדיה אוריקה

איך נפתחות מעצמן דלתות אוטומטיות במוסדות ציבור? לרוב מותקן מעל הדלתות האוטומטיות חיישן, שמזהה גוף המקרב אליו. החיישן שולח כל הזמן קרן אור נסתרת וכשמישהו מתקרב הוא שובר את קרן האור והחיישן מעביר הוראה חשמלית לדלת, כדי שתיפתח. כך עובדת הדלת האוטומטית:

גלאי אקטיבי – איך מופעלת אזהרה מבוססת קרן פוטו אלקטרית? – אנציקלופדיה אוריקה

אזהרת גלאי אקטיבי מבוססת על רעיון שלפיו נשלחה קרן אור פוטו אלקטרית (Photoelectric beam) מצד אחד של האזהרה, אל גלאי שהותקן בו תאים פוטו-אלקטריים. כאשר משהו חוצה ביניהם, מזהים התאים הללו שקרן האור נשברת ומפעילים את האזהרה. כיום משתמשים בגלאי אקטיבי מתקדם שנקרא גלאי קרן. יחידה אחת שלו משדרת קרן אור אינפרא אדומה, בעוד האחרת קולטת אותה. כשהקרן נחסמת, מופעלת האזהרה מיד.

תחומין ד' – הרב ישראל רוזן

מעלית אוטומטית היא מעלית הפועלת מאליה בשבת, בשעות קבועות עפ"י שעון ולפי תוכנית הערוכה מראש, ללא קשר עם המצאות אנשים בתוכה. המעלית נעצרת בכל תחנה (או לסירוגין) ולחצני הקריאה מבוטלים כליל. כמו כן ברור מאליה שבעת התחנה, כאשר האנשים נכנסים ויוצאים, מבוטלים כליל כמו כל מעגלי הדלתות כגון עין פוטואלקטרית או נעילה חשמלית ומגעים שונים המושפעים (בחול) מפתיחת הדלתות וסגירתן, במעליות מודרניות מצויים "מגעי שקילה" בתחתית התא, לעומס חסר, עומס מלא ועומס יתר. תפקידם למסור מידע לפיקוד בקשר לזרם ההתחלתי הנדרש וכן כדי לדלג על קריאות בדרך (עומס מלא) או להתרות על עודף משקל (עומס יתר). כל אלו חייבים להיות מבוטלים בשבת (וניתן לבצע זאת ללא בעיות טכנולוגיות או בטיחותיות) משום שהנכנסים לתא מפעילים את "מגע השקילה" במישרין, ואכן ניתן לבטלם ללא קושי.

מעליות בשבת / הרב לוי יצחק הלפרין עמ' קע"ח ואילך

במעליות בעלות דלתות אוטומטיות הן נפתחות מעצמן ונשארות פתוחות עד גמר השהייה האדם אינו משפיע כלל בתהליך זה. אולם בכדי למנוע נזק לאדם הנכנס בשעת הסגירה ישנם במה מתקנים הגורמים לפתיחתן מחדש במקרה של הפרעה לסגירה.

- א. תא פוטואלקטרי מותקן בחלל הפתח ובשבירת קרני אור ע"י האדם עוצרות הדלתות או חוזרות ונפתחות ...
- תא פוטואלקטרי מותקן בצידי המעבר לתא המעלית ומופעל עם כניסת האדם דרך הדלתות. האדם החוצה את מפתן המעלית מפסיק קרן אור ובכך מופעל המעגל החשמלי הפוקד על הדלתות, ברגע שהאדם נכנס פנימה ועוזב את איזור הדלת הוא מאפשר לקרן האור לחזור לפעולתו הראשונה המפעיל מחדש את מנגנון הסגירה יוצא איפוא שכניסת האדם למעלית עושה שתי פעולות:
- א. הפסקת קרן אור וכתוצאה מכך הפעלת מעגל הפתיחה.
- ב. מאפשר לקרן האור לחזור לפעולתה הראשונה המפעילה שוב את מעגל הסגירה.

נראה שהשפעת אלומת אור על תא פוטואלקטרי אינו נחשב למצב קיים אלא לפעולה מתחדשת דהיינו שהמצב "הטבעי" של התא הוא מצבו בלי האור והקרנת האור היא פעולה תמידית הפועלת בתא כדי לשנות את מצבו. כאשר האדם מפסיק את קרני האור הוא אינו עושה מעשה בקרני האור שכבר עברו אלא חוצץ מהקרנה שעתידיה לבוא ומונע אותה מלפעול פעולה כזאת המונעת כח חדש מלחדש פעולה לא נחשבת כמעשה כלל ראה סוף פרק י"ג.

גילוי קרינה בהשפעת האדם

כאמור לעיל כשהאדם נכנס למעלית שדלתה התחילה להסגר ועוזב את איזור תא הדלת חוזרת קרינת האור ויוצרת פעולה חשמלית בתא הפוטואלקטרי ועל ידי זה ניתנת פקודה לדלת המעלית לחזור ולהיסגר. פעולה זו דומה לסוגית הגמ' בסנהדרין שהבאנו לעיל לגבי דלתות כנף שהסרת מונע בכח ראשון נחשבת כמעשה של חיצוי אמנם בהגדרת כח ראשון יש מחלוקת בין רש"י והיד רמה אבל לכל הפירושים פעולת האור נחשב ככח ראשון כי האור פועל בתא הפוטואלקטרי מיד עם הסרת המונע - האדם.

אמנם אם פעולה זו בתא הפוטואלקטרי רק מסירה מחסום לזרם יש קולא מסויימת כי ע"י הסרת המונע הוא רק מסיר מונע שני שיש לומר בזה שהוא בגדר כח כחו שמותר אבל קשה לסמוך על זה למעשה... ואם הפעולה בתא הפוטואלקטרי מחברת או מפסיקה מעגל חשמלי באופן ישיר ברור הוא שפעולה זו מתייחסת לאדם שגילה את קרן האור ואף שהאדם אינו מתכוין מ"מ ניחא ליה בפעולה זו שהרי על ידה תסגרנה הדלתות והמעלית תתחיל בנסיעה נמצא שכל הפעלת הדלתות והמעלית עם כל הקשור בזה מתייחסות אל האדם.

לאור הנ"ל, אם האדם חוצה את קרן האור, אבל "לא קורה כלום" כלומר, המנגנונים ה"פנימים עובדים" רק המחסום לא יורד, הדלת לא מושפעת, האזעקה לא מופעלת – האם קיים איסור – על פי החילוקים השונים האמורים לעיל ?

שז"ת מעשה חושב חלק א' סימן יב עמ' קמח

מנגנון אלקטרוני פוטו אלקטרי הפועל ע"י הסתרת אור ממיתקן קליטה עקב מעבר אדם באופן כללי קיימים במנגנון זה שני סוגים :
1. מצד אחד של הדלת מוקרן אור אל קולט בצד השני הסתרת האור משנה את הזרם בקולט דבר הנותן פקודה לפתוח את הדלת
2. המשדר והקולט במקום אחד כשממול נמצא מחזיר אור. האדם העובר בינתיים לא מאפשר החזרת האור וממילא אינו נקלט בקולט וכנ"ל

האם יש הבדל הלכתי בין שני הסוגים ?

שם עמ' קע"א

מנגנון חשמלי פוטו אלקטרי הפועל ע"י הסתרת קרן אור במנגנונים אלה האדם מונע מהאור מלהגיע לקולט האור אינו מאפשר למיתקן לפתוח הדלתות והאדם בחצייתו מונע מן האור את מניעת פעולת הפתיחה נראה כי פעולה מעין זו אינה אלא כגרמא המותרת בדומה לסוגר חלון בפני הרוח המפריע לאש להידלק או להגדיל בעירתה וע"כ אין צריך להיות בזה שום בעיה הלכתית ובפרט דמירי באינו מחכוין שגם גרמא האסורה יש שמתירין בזה ולא כ"ש גרמא זו כאמור לעיל מדובר פה במקרה של צורך גדול

במראה הבזק חלק ב' סימן כג - שימוש במעלית רגילה בשבת לדבר מצוה כשהיא מופעלת על ידי גוי

אברכי כולל ארץ חמדה / שאלה מקראקס ונצואלה

במדינת ונצואלה קיים מצב של עוני הגורם להתפתחות של אלימות וגנבות ברחובות העיר. הנוהג הוא שאנשים אינם מסתובבים ברגל ממקום למקום, אלא ברכב, שמא יבוא גנב ובדרך אלימות יפגע באדם (מדובר בפגיעות פיזיות, מכות, אקדח, סכין). היהודים גרים בשכונה אחת בה נמצאים בתי הכנסיות ובנין הקהילה. גם בשכונה זו מרובים מקרי הפשיעה. בשכונה זו קיים פארק אשר בתוכו נמצאים חמישה בנינים המגודרים היטב ושומרים יושבים בפתחם לשמור עליהם ביום ובלילה. בניינים אלו נחשבים לבטוחים יותר ושומרים מפני פריצות ומעשי אלימות. רוב התושבים בבניינים אלו הם יהודים.
מכיון שיש חשיבות רבה לגור בבניינים המוזכרים, השומרים ומוקפים בגדר, יש קושי רב להשיג בהם דירות. משפחה מצאה דירה בקומה 15. מבחינה מעשית יש קושי גדול לעלות ולרדת מספר פעמים בשבת ויו"ט עם הילדים לבית הכנסת וכן יש קושי לארח אורחים אשר ימנעו מלבוא לקומה זו.

יש לציין עוד שלמגורים בבניינים אלו יש חשיבות גם מבחינת האפקט הפסיכולוגי למשפחה, כך הם מרגישים יותר מוגנים ובטוחים. האם יש דרך להתיר עליה וירידה במעלית (במיוחד עליה) על ידי אמירה לגוי (בהתחשב במצב הבטחוני)? ואם לאו, האם אפשר להיכנס למעלית לאחר כניסתה של העוזרת הגויה ללא אמירה של ישראל?

תשובה

בתחילת דברינו נציין ששימוש במעלית כולל שני חלקים : (א) הפעלתה ; (ב) השימוש בה לאחר הפעלתה, וכדלהלן.

בהפעלת מעלית בשבת נעשות בדרך כלל שתי פעולות אסורות. הראשונה - הדלקת הנורות שבמנגנון ההפעלה (ואם יש בהן חוט להט יש בהדלקתן מלאכה דאורייתא - מבעיר בשבת). והשנייה - הולדת זרם ויצירת ניצוצות אשר לרוב הפוסקים אין בהן אלא איסור דרבנן. ההבחנה הנ"ל חשובה בקשר לשאלתך, שכן אמירה לגוי באיסור דרבנן במקום מצוה מותר, וזהו הנקרא "שבות דשבות במקום מצוה" שהותרה. אמנם יש מן הפוסקים שכתב, שאמירה לגוי במקום מצוה מותרת אפילו באיסור דאורייתא כשיש בה צורך גדול, אך דבריו לא נתקבלו להלכה, ואמירה לגוי במקום מצוה מותרת אך ורק באיסור דרבנן. על כן יש לבדוק, אם בהפעלת המעלית ובהמשך הפעלתה לא נעשית שום מלאכה דאורייתא, כי אז תהא מותרת האמירה לגוי, אך כאמור - לצורך הליכה לבית הכנסת או דבר מצוה אחר בלבד.

ונציין שיש נוריות הפועלות על ידי הזרמת מתח חשמלי לתוך חומר מסוים שעל ידי כך הוא מאיר (LEDs) ובהדלקתן של אלה יש רק איסור דרבנן, שמותרת בו אמירה לגוי במקום מצוה. זהו מצד הפעלת המערכת. וישנן בעיות נוספות בהמשך הפעלתה, כלומר בעצם השימוש במעלית וכדלהלן.

העליה והירידה במעלית, אפילו במעלית שבת אוטומטית, עוררו בעיות הלכיות רבות. כאן נציין את תמצית ההלכה, ... לדעת רוב הפוסקים העלייה מותרת שהרי אין משקלו של האדם משתתף בהעלאת המעלית. ואולם לגבי הירידה דעת רבים מן הפוסקים היא להחמיר, אם לא הותקנו במעלית התקנים מיוחדים המתגברים על הבעיות ההלכתיות הכרוכות בשימוש בה, דבר שודאי לא נעשה בנדון דידן, שכן לדיירים לא היה וגם עתה אין ענין לעשות זאת, ומה עוד שזה עולה כסף רב. בעיות נוספות שישנן בשימוש במעלית כמתואר בשאלתך, אף כשהפעולה תיעשה על ידי גוי, שקשה לתאר כיצד תוכל להתגבר עליהן, כדלהלן:

א. מתקני שקילה לעומס מלא ועומס יתר שישנם במרבית המעליות, המופעלים על ידי כניסת האדם במעלית ועמידתו בה.
ב. הוא הדין באשר למעגלים חשמליים לדלתות ולאבטחה, המופעלים על ידי האדם עם כניסתו.
ג. מצוי שהדלת מתחילה להיסגר וכניסת האדם מחזירה את הפעולה אחורנית בהפעילה עין פוטואלקטרי (קשה להימנע מזה כשמשתמשים במעלית באורח קבוע).

נציין שבמעלית השבת המצויה מתגברים על בעיה זו על ידי ביטול של כמה מנגנונים למשך השבת, דבר שלא שייך בנדון שאלתך. בשל מכלול הבעיות שהוזכרו, נראה כי יש לאסור את השימוש במעלית הנ"ל שלא הותקן בה שום התקן הלכתי, אף על ידי אמירה לגוי, גם אם הוא לצורך הליכה לבית הכנסת, ובפרט כשאפשר לילך לבית הכנסת שלא על ידי הנ"ל, אף אם זה גורם טרחה רבה. כל דברינו לעיל אמורים במקום שהגוי מפעיל את המעלית באמירת הישראל, והישראל נכנס ראשון, כי אז מתעוררות הבעיות שהוזכרו לעיל.

שונה הדבר כאשר הגוי נכנס ללא אמירה, והישראל ייכנס במעלית אחריו, כי אז יש מקום להקל בהליכה לבית הכנסת ולדבר מצוה אחר. שכן, במקרה זה הגוי הנכנס תחילה מפעיל את המנגנונים השונים שהזכרנו (התקן שקילה, עין פוטואלקטרי), והישראל הנכנס אחריו אינו מפעילם מחדש אלא ממשיך את הפעלתם, ואף אם הוא מגביר או מחליש את הזרם שבמנגנון על ידי כניסתו, ניתן להקל בזה. נדגיש שצריך משנה זהירות להיכנס במעלית מיד אחרי הגוי או, בדרך חלופית, כאשר הגוי מכסה את העין הפוטואלקטרי על דעת עצמו וכדו', בדרך שתמצא.

שמירת שבת בהלכתה פרק כג אות סב

דלת הנפתחת אוטומטית באמצעות עין אלקטרונית (תא פוטו - אלקטרי), או דלת חשמלית הנפתחת כתוצאה מדריכה על מישטח הסמוך לה, אסור לעבור דרכה בשבת וביו"ט, מכיון שהנכנס והיוצא מפעיל זרם חשמל בזמן שמתקרב אליה.

שמירת שבת בהלכתה - הערות פרק כג הערה קעג

(קעג) שאם היא עשויה באופן שדורך על פלטה, ועי"כ נוצר חיבור חשמלי שבכוחו נפתחת הדלת, ודאי שאסור, ואם עי"י עברו במקום מסויים הוא גורם להפסקת ההקדנה, ועכשיו מסולקת המניעה לפעולת המכשיר החשמלי, יל"ע אי הוה כמו כוח שני, ודומה לבידקא דמיא, סנהדרין עז ב, וגם לענין שבת מצינו כוח שני...

(מאמר הרב אלישיב קנוהל תחומין כ"ג לגבי חיישנים)

תחומין לו - הרב ישראל רוזן ז"ל - חיישנים אלקטרוניים בשבת - עמ' 153 ואילך

אם פעולת האדם גרמה תוצאה רצויה ומכוונת, בדרך ההפעלה המקובלת של אותה תוצאה, לא אכפת לנו מה הייתה דרך פעולתו של האדם: האם הפעיל מכשיר חשמלי בידיים ממש, על ידי כוח ולחץ פיסי, או שהמכשיר החשמלי הופעל על ידי חיישנים שגילו את האדם מתקרב והם מתוכננים ומתוכנתים לפעול מחמת 'גילוי' זה, או שהמכשיר הופעל בכל מיני תחכומים של אלקטרוניקה מודרנית. הפעלת המכשיר בכל הדרכים הללו אסורה, כמובן אם האדם מודע להם.

למשל, הפעלת מזגן על ידי שלט, הפעלת ברז עם חיישן בתנועת היד, פתיחת דלת מעלית העומדת להיסגר על ידי תנועת חיתוך, פתיחת דלת על ידי קירוב כרטיס אלקטרוני שיש בו קוד (חיישן קרבה) וכיו"ב.

כל הפעולות הללו מתרחשות מחמת מעשה של האדם, והן מתוכננות לפעול כך. לכן הן שקולות וזהות להפעלת המזגן, הברז, דלת המעלית והדלת החשמלית המבוקרת בידיים ממש, על ידי לחצן או מתג הפעלה. הצידוד שהוזכר בדוגמאות הללו מתוכנן להיות 'כלי עבודה' בשירות האדם, והוא כ'גרזן ביד החוצב בו וכמשור ביד מניפו' (על פי ישעיהו י, טו).

טעות רווחת היא שאם ההפעלה מתרחשת בתהליך שרשרת מתוחכם, ובו הרבה שלבים מכניים או אלקטרוניים - היא נחשבת 'גרמא'. ולא היא! לכל היותר אפשר להחשיב הפעלה כזאת 'כח כוחו', אך לדעתי היא דומה יותר ליריית חץ ו'גירי דיליה', שנחשבים 'כוחו' ממש.

אם האדם מתחיל תהליך, גם אם מדובר בפעולת שרשרת רבת שלבים - כולו נחשב מעשה האדם בידיים, כיריית חץ, ולא 'גרמא'. פעולה 'בגרמא' מותרת בשבת מדאורייתא (ואסורה הראשונים, פרט לימקום פסידא'; שו"ע הל' שבת ס"י שלד סע' כב), ובמקור היא נזכרה בנוגע להצבת כדי מים סביב אש או 'כסות שאחוזה האור'. המים יכבו את האש רק כשהאש תגיע אל המים.

הגדרת פעולה שתיחשב דרך 'גרמא' מותנית בשני תנאים: (1) האדם עושה פעולה 'מתה', ולא מתחיל שום תהליך. למשל, מסיט מתג בקיר בשעה ששעון השבת במצב 'הפסקה', כדי שאחר כך, בשעה ששעון שבת יהיה במצב 'הפעלה', יידלק האור בחדר נוסף. (2) מעורב בפעולה גורם אחר, בלתי תלוי בפעולת האדם (כמו האש שלא האדם הדליק, או שעון השבת שכבר מהלך מערב שבת). 'הגורם האחר' יגלה אחר כך שהאדם עשה פעולה כלשהי קודם לכן, ואז-אז תתרחש התוצאה: הדלקת האור בחדר כשיגיע מועד השעון, כיבוי האש כשיתנפצו הכדים וכדומה.

בכל מקרה, בפעולת 'גרמא' חייב להיות מרכיב של 'אחר כך', דהיינו חייב להיות פער זמן בין עשיית הפעולה על ידי האדם לתוצאה שתיגרם על ידי גורם 'אחר כך' (לפחות פער של כמה שניות). למעשה הזמן המדויק הוא אקראי ולא סתם פיגור של קוצב-זמן. הדרישה ההלכתית שהתוצאה תתרחש 'אחר כך' כהגדרה ל'גרמא' מניב רווח נוסף; יש בכך גם משמעות של 'שינוי', וכידוע כל 'שינוי' מדרך הפעולה הרגילה נחשב סיבה מקילה במלאכות שבת. השינוי בהתקן ה'גרמא' הוא במיטרד ובהמתנה לתוצאה שאיננה מתרחשה על-אתר, אלא רק 'אחר-כך'. לפי הבנתנו הבסיסית אין הבדל אם פעולת האדם נעשית על ידי לחיצת כפתור או על ידי הליכה כדרכו וחיישן קולט אותו. אם האדם מתכוון על ידי הליכתו להפעיל מכשיר חשמלי לצורכו - הליכתו אסורה ככל הפעלה חשמלית בידים. באופן מעשי, אם אדם מהלך כדרכו וחיישן תנועה, או חום או חיתוך קרן, או עין מצלמה וכד', קולטים את התנועה, וכתוצאה מכך נפתחת דלת חשמלית (למשל) - ההליכה נחשבת כהפעלת מנוע הדלת בידים, בלחיצת כפתור.

מסקנת הדברים היא שאסור להתקרב לדלת אוטומטית, או לדלת המסתובבת ע"י חיישן קירבה, כדי לחלוף בה. חיישני ההפעלה המגלים את תנועת ההליכה שקולים ללחצן חשמלי ישיר הפותח את הדלת.

הרב ואזנר (תחומין כג, עמ' 277) חידש חידוש מפליג, שהמהלך לתומו נחשב כעין 'מתעסק'; ולכן, אם חיישן קלט את תנועת האדם והפעיל זרקור חשמלי - מותר, גם אם מדובר באיסור דאורייתא. דבריו אמורים אך ורק כשהאדם אינו צריך את התוצאה של הפעלת המכשיר החשמלי ואינו מעוניין בה, וכל הדיון הוא מצד שזה 'פסיק רישא'. ואם כן, מכיוון שלא הייתה פעולה אקטיבית ישירה, ואין לאדם צורך בתוצאה - הרב ואזנר מתיר זאת.

יש להדגיש שאין להסיק מדבריו בשום אופן שיש היתר לכתחילה, למשל, להיכנס לחדר מדרגות חשוד עם חיישן תאורה, או למסדרון מלון חשוד שהתאורה בו נדלקת כשאדם עובר בו. אכן, רבנים רבים מתירים (לנוסעים לחו"ל, כעין 'שעת דחק') במקרה שהאדם אינו זקוק ממש לתוצאה ויש אור נמוך ללא הפעלת החיישן. למשל, אם חדר המדרגות או מסדרון המלון אינם חשוכים לחלוטין, וניתן לעבור בהם גם בלי התאורה הנדלקת על ידי חיישן התנועה - שוב אין צורך בה.

אין ללמוד מ'היתר' דיעבדי זה שאפשר להתיר לכתחילה התקנת חיישן כזה בחדר המדרגות בבית, במוסד או במלון. אכן, אם במעבר האדם ליד חיישן אין שום תוצאה 'חיצונית', פרט להפעלת החיישן עצמו, ואולי נורית חייו, וכן נאגר מידע ממוחשב פנימי שמישהו עבר אבל לא מתרחש דבר - יש מקום להתיר את המעבר למי שנקלע למצב כזה. הדבר שכיח בחיישני אזעקה ביתית הממשיכים לפעול ו'לגלות' גם כאשר האזעקה מושבת (מצב 'יום'), וניכר בהם נצנוץ כשאדם חולף אך אין לכך תוצאה ממשית. מצב זה שכיח גם במעבר ליד מחסום לרכב שקבוע בו חיישן פוטו אלקטרי המופעל כאשר מכונית או אדם חוצים את קו המחסום (אבל המחסום אינו עולה ויורד, רק החיישן פועל). כיוצא באלה, בפתיחת דלתות וסגירתן אשר קבוע בהן חיישן (או מתג מגנטי. בדרי"כ לא נראה) והפעולה נרשמת אי-שם במחשב האוגר מידע, אך אין שום נפקות מעשית לפתיחת הדלת ולסגירתה, פרט לעצם המידע הדיגיטאלי. האמור בסעיף זה נכון רק אם אין נורת ליבון, שהדלקתה נחשבת איסור הבערה מהתורה. אמנם, למתייעצים עמנו במכון 'צומת' אנו ממליצים לבטל גם חיישני סרק אלו או לכסותם, כדי שלפחות שלא תהיה שאלת 'מראית עין', ולא תחושה בעיני הבריות כפעולה אסורה.

נושא זה, של 'חיישני סרק', עתיד להעסיק את הציבור ואת פוסקי ההלכה בדורנו ובדורות הבאים. להלן ציטוט מתוך דבריו של הפוסק הירושלמי הנודע, הרב אשר וייס (שו"ת מנחת-אשר ח"א סי' לב, וראו שם בהסבריו המפורטים):

מצוי מאוד שאדם מפעיל מערכות אלקטרוניות שונות ללא משים וגורם לשינויים אלקטרוניים שאין תועלתם ותוצאתן גלויה ונצרכת לנו ואין רואים כל תועלת בשינויים אלה. בכל אלה לעני"ד אין סרך מלאכה ואין בהם מלאכת מחשבת... ככל שהטכנולוגיה מתקדמת מיום ליום יהיו יותר ויותר מכשירים הדומים לני"ל. ויש לברר האם כאשר האדם גורם ללא כונה לשינויים בזרימה חשמלית ולרישום אלקטרוני שיש בהם סגירת מעגלים זעירים, שאין האדם יכול כלל לעקוב אחריהם, ובמאית של שניה משתנים לפעמים אותות אלה בתדירות, האם יש באלה גדר מלאכה. לעני"ד אין זה כלל בגדר מלאכה בשבת, אם משום דאין בזה גדר מלאכה כלל ואם משום דלא הוי מלאכת מחשבת.

בבתי מלון רבים (וכן גם בבתי חולים, ובעתיד יהיה נפוץ במוסדות רבים) קיימים חיישני בקרת אנרגיה. החיישן מותקן בחדר ויודע/אם האדם נמצא בו או יצא ממנו. אם האדם יצא מן החדר, כעבור זמן קצוב נכבים התאורה והמזגן. אם שובו לחדר ו'התגלו' ע"י החיישן - הם חוזרים ונדלקים.

השאלה היא איפוא הן ביציאה מן החדר, הגורמת לכיבוי, והן בחזרתו - הגורמת להפעלה. יש לציין כי בשעת הדחק יש מקום להבחין בין מזגן, שיש להחשיב את הפעלתו כאיסור דרבנן בלבד, לבין תאורת ליבון, שהפעלתה נחשבת איסור דאורייתא.

עמדתנו ההלכתית היא שהבעיה העיקרית היא השיבה לחדר. עצם הכניסה לחדר שמוותקנים בו חיישני בקרת אנרגיה זו פעולה ישירה של האדם למרות שלא עשה מעשה בידיו, אלא בדרך הילוכו בלבד. לכן, אם אדם ששכר חדר במלון מודע שקיימת בו בקרת אנרגיה, עליו לדאוג מערב שבת לביטול החיישנים. ניתן להסתירם, למשל, על ידי כיסוי פיס (מגבת או נייר אלומיניום). אם בדיעבד התברר שהם פועלים יש מקום לבדוק האמנם 'ניחא ליה' והאם יש לאדם צורך עכשווי בתאורה (לילה או יום) או במזגן (קר או חם). קשה לפסוק פסיקה אחידה בנושא, כי הפסק יהיה תלוי בנתונים הספציפיים. אם אין לו צורך בכך באנו להיתרו היחודי של הרב ואזנר ביחס לחיישני תאורה ברחוב, ראו לעיל פרק ז.

מאידך, עזיבת החדר היא פעולה הרבה יותר קלה, ובשעת הצורך יש להתירה. החיישן מגלה את העדרות האדם בדרך השלילה, באי-תנועה ובהעדר חום הגוף, ואז כעבור זמן נקוב מכבה את התאורה והמזגן. ההעדר כשלעצמו איננו מעשה ואיננו מלאכה, ולכן הלכה למעשה כשנקלעים למצב כזה יש מקום להתיר לצאת, אך לא לשוב בשבת לחדר.

שאלת חיישן להדחת שירותים די דומה. לכתחילה, כאשר האדם מודע לקיומו, אין להתיר, כי הוא נחשב 'לצורכו' (או לטובת משתמשים אחרים). אך בשעת דחק גדולה, יש מקום לקחת בחשבון גם את נושא 'כבוד הבריות', ובוודאי כאשר כל האיסור יכול להיחשב רק איסור דרבנן.